पा० आर्षे प्रयोगे वा ह्रस्वः । "सा लतेव महाशाखं फुल्लं गोमतितीरजम्" भा० वि० २७ अ० । न तु ह्रस्वान्तं शब्दान्तरम् केषाञ्चित् तथा कल्पनं तु प्रामादिकम् । गौस्तदस्यि अत्रास्ति मतुप् ङीप् (भागाड़) ख्यातायां ५ भूमौ "भोजनं यत्र तत्रापि शयनं हट्टमन्दिरे । मरणं गोमतीतीरे" उद्भटः ।

गोमतल्लिका स्त्री प्रशस्ता गौः (जातिः) "प्रशंसायां वनैश्च" पा० नित्यस० परनि० । प्रशस्ते गवि पुंस्यपि स्त्रीत्वमेव । "प्रशंसावचनैश्चेति" पा०सूत्रे वचनग्रहणं रूढमात्रशब्दपरिग्रहार्थं तेन ये यौगिकाः शस्तशोभनादयः ये च विशेषवचनाः शुचिशाध्वादयः ये च गौणवृत्त्या सिंहोभाणवक इत्यादौ प्रशंसां बोधयन्ति ते सर्वे व्युदस्यन्ते" मनो० । प्रशंसावचनरूढशब्दाहारे पठिता यथा "मतल्लिका मचर्चिका प्रकाण्ड रूढतल्लजौ । प्रशस्तवाचकान्यमन्यथः शुभावहो विधिः" । गोमचर्चिकाप्यत्रार्थे स्त्री ।

गोमत न० गवां मतम् । गव्यूतौ शब्दार्थ० ।

गोमत्स्य पु० गौरिव स्थूलोमत्स्यः । सुश्रुतोक्ते नादेये मत्स्यभेदे । "तत्र नादेयाः रोहितपाठीनपाटलाराजीवर्चिगोमत्स्यलक्ष्मीमत्स्यवायुझारभूरणसहस्रदंष्ट्राप्रभृतयः"

गोमय त्रि० गां दुग्धं मथति मथ–अच् ह्रस्व० । गोदुहे गोपे । ततः चतुरर्थ्यां कुत्सदा० ठक् । गौमयिक तच्चिह्नादौ त्रि० ।

गोमन्त पु० सह्यपर्वतविवरस्थे पर्वतभेदे । "ततश्च गताः गमिष्यामः सह्यस्य विवरं गिरिम् । गोमन्तमिति विख्यातं नैकशृङ्गविभूषितम्" हरिवं० ९६ अ० । तद्वर्णनञ्च "एवं वयं जरासन्धाद्भीताः कृतकिल्बिषाः । सामर्थ्यवन्तः सम्बन्धाद् गोमन्तं समुपाश्रिताः । त्रियोजनायतं सप्तत्रिस्कन्धं योजनादधि । योजनान्ते शतद्वारं वीरविक्रमतोरणम्" भा० स० १२ अ० ।

"तटगच्छ कृष्ण ! शैलेन्द्रं गोमन्तं तु नगोत्तमम्" तत्रैव । जरासन्धेन तत्र कृष्णयुद्धकथा तत्पर्वतदाहकथा च हरिवं० ९९ अ० ९७ अ० । "मथुरापूर्वाद्रिं हिमवद्गोमन्तचित्रकूटस्थाः" ह० स० १६ अ० ।

गोमन्द पु० पर्वतभेदे । "क्रौञ्चद्वीपे महाक्रौञ्चो गिरीरत्नवयाकरः । सम्पूज्यते महाराज ! चातुर्वर्ण्येन नित्यदा । गोमन्दः पर्वतो राजन् ! सुमहान् सर्वधातुकः । यत्र नित्यं निवसति श्रीमान् कमललोचनः" भा० भी० १२ अ० ।

गोमय पुंन० गोः पुरीषं गो+मयट् अर्द्धर्चादि । (गोबर) १गोः पुरीषे तद्गुणादिगोशब्दे २६८१पृ०दृश्यम् । "अजन्तु जीर्णदेहाया वन्ध्यायाश्च विशेषतः । रोगार्त्तायाः प्रसूतायाः न गोर्गोमयमाहरेत्" शब्दार्थचि० स्मृतिः । गोमयस्य श्रेष्ठताकारणम् ।

"शतं वर्षं सहस्राणां तपस्तप्तं सुदुष्करम् । गोभिः पूर्वं विसृष्टाभिर्गच्छेम श्रेष्ठतामिति । अस्य पुरीषस्नानेन जनः पूयेत सर्वदा । शक्रता च पवित्रार्थं कुर्वीरन् देव मानुषाः । ताभ्यो वरं ददौ ब्रह्मा तपसोऽन्ते स्वयं प्रभुः । एवं भवत्विति विभुर्लोकांस्तारयतेति च" । तत्र लक्ष्मीप्रा वासो यथा गोलक्ष्मीसंवादे "अवश्यं मानना कार्या तवाभिमर्यशस्विनि ! । शक्रन्मूत्रे निवसतं पुण्यमेतद्धि नः शुभे ! । श्रीरुवाच । दिष्ट्या प्रसादो युष्माभिः कृतो मेऽनुग्रहात्मकः । एवं भवतु भद्रं वः पूजिताश्च सुखप्रदाः !" इति भा० शा० दानधर्मे उक्तम् । "गोमयं वहना साक्षात् गोमूत्रं च सरस्वती" काशीख० । "गोमयाच्च दधिको जायते" शास्त्रकारप्रवादः "सुधाङ्गना गोमयगोसुखानि" माघः । "शुचिं देशं विविक्तं च गोमयेनोपलेपयेत्" मनुः । २तदात्मके त्रि० स्त्रियां ङीप् ।

गोमयच्छत्र न० गोमये तदाधारस्थाने छत्रमिव । शिलीन्ध्रे (छातिया) । त्रि० स्वल्पार्थे ङीप् स्वार्थे क । गोमयच्छत्रिकापि तत्रार्थे स्त्री हारा० ।

गोमयप्रिय न० गोमयं प्रियमस्य साधनत्वात् । भूतृणे शिलीन्ध्रे रत्नमाला ।

गोमयोत्था स्त्री गोमयादुत्तिष्ठति उद्+स्था–क टाप् । (गुबरियापोका) कीटभेदे हेमच० ।

गोमयोद्भव त्रि० गोमयादुद्भवति उद्+भू–अच् । १गोमयजाते २व्यारगवधे (सोंदाल) वृक्षे च पु० शब्दर० ।

गोमहिषदा स्त्री कुमारानुचरे मातृभेदे । "शृणु मातृगणान् राजन् ! कुमारानुचरानिमान्" इत्युपक्रमे "पयोदा गोमहिषदा गोविषाणी च भारत !" भा० श० ४७ अ० ।

गोमांस न० ६त० । गवां मांसे तद्गुणादि गोशब्दे २६८१पृ० उक्तं "गोमांसभक्षणे प्राजापत्यं चरेत्" सुमन्तुः तच्छ्राद्धामतः, श्राद्धतस्तद्भक्षणे चान्द्रायणं यथाह शातातपः "अगस्त्यागमने चैव मद्यगोमांसभक्षणे । शुद्ध्यै चान्द्राः